

Įsakymas dėl L. Stulpino skyrimo Lietuvos Konsulu Liepojoje (Latvija) nuo 1919 m. gegužės 15 d. Originalas saugomas Lietuvos valstybės archyve

dalis“. Šios šventės metu yra pagerbiamas ir pats Liudvikas Stulpinas. 2016 m. gruodžio 4 d., minint L. Stulpino 144-ąsias gimimo metines, Lietuvos jūrininkų sąjungos, Jūrų kapitonų klubo ir asociacijos „Jūros veteranai“ iniciatyva bei rūpesčiu Klaipėdoje, ant namo, kuriame 1933–1934 m. gyveno kapitonas L. Stulpinas (Tilžės g. 9), sienos atidengta paminklinė lenta su L. Stulpino bareljefu (skulpt. Gintaras Jonkus). Šiame name dabar veikia Klaipėdos miesto savivaldybės I. Kanto viešosios bibliotekos Jaunimo skyrius. 2018 m. birželio 9 d. Telšių miesto meno ženklų galerijoje po atviru dangumi šalia Masčio ežero atidengtas ir paminklas, skirtas L. Stulpinui (skulpt. Saulius Juchnevičius).

L. Stulpinas Lietuvoje pradėjo rašyti garbingą Lietuvos jūrinės valstybės laivų kapitonų, Klaipėdos jūros uostų viršininkų istoriją. Ją pratęsė Juozas Andžejauskas, Bronius Krikštopaitis, Zigmantas Domeika, Feliksas Marcinkus, Benediktas Monkevičius, Eduardas Sliosraitis, Juozas Kaminskas, Antanas Kaškelis, Alfonsas Urbelis. Jų pėdomis eina ir šių dienų Lietuvos jūrininkai.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. Tijūnelis R., Bekėža P., Laivynas, jūra ir tauta, Klaipėda, 1999.
2. Mažosios Lietuvos enciklopedija <https://www.mle.lt/straipsniai/liudvikas-stulpinas>.
3. Visuotinė lietuvių enciklopedija <https://www.vle.lt/straipsnis/liudvikas-stulpinas/>.
4. Laisvoji enciklopedija https://lt.wikipedia.org/wiki/Liudvikas_Stulpinas.
5. <http://www.albatrosas.lt/Sovietmeti-pamirtas-uosto-kapitonas-p653.html>.

Liudas Alseika – dviračių turizmo pradininkas Lietuvoje

Parengė Jurgis Želvys

Liudas Alseika (centre) su Saugų mokyklos mokiniais Klaipėdos kraštotyros muziejuje apie 1958 metus. Fotografas nežinomas. Nuotraukos originalas saugomas Mažosios Lietuvos istorijos muziejuje

Liudas Alseika (1887–1960) – pedagogas, muziejininkas, kraštotyrininkas, esperantininkas. Plačiausiai jis žinomas kaip dviračių turizmo pradininkas Lietuvoje.

L. Alseika gimė 1887 m. balandžio 25 d. netoli Kuršėnų (Šiaulių r.) buvusiam Kvietkelių dvare gyvenusių bajorų šeimoje. Iš pradžių mokėsi Šiaulių gimnazijoje. Baigęs 6 gimnazijos klases, išvyko į Rusiją. Studijavo Ufos (Baškirija) aukštojoje geodezijos mokykloje, kurią baigė 1910 m., įgydamas inžinieriaus geodezininko specialybę. Vėliau dirbo Urale, Besarabijoje (dabar Moldova), Kaukaze, Vidurinėje Azijoje. Mokytojavo Vladivostoke.

1921 m. grįžo į Lietuvą, dirbo geodezininku Kėdainiuose, Biržuose, Ukmergėje, keletą metų mokytojavo Ignalinoje, Klaipėdoje. Uostamiestyje veikusiam žemės ūkio technikume vadovavo kursams, dėstė gamtos mokslus.

Praktikavo vegetarizmą, buvo laisvamanis.

Pagarsėjo kaip esperantininkas. Buvo Tarptautinės esperanto lygos generalinis atstovas Lietuvoje.

Iš kairės: dviratininkų žygio dalyviai 1960 m. gegužės 3 d. Kaune. Iš kairės: L. Alseika, E. Seibė, G. Šimkus, A. Kubilius, A. Knašas, D. Vitkus; 1960 m. gegužės 1 d. Klaipėdos miesto centre (dabartinėje Atgimimo aikštėje) vykusių dviratininkų žygio dalyvių palydų akimirka. Fotografai nežinomi

1932 m. Paryžiuje, 1938 m. Londone vykusiuose kongresuose esperanto kalba skaitė pranešimus apie Lietuvą.

Mėgo keliauti. 1934 m. jis dalyvavo masiniame turistiniame baidarių žygyje, kurio metu buvo plaukama Nemunu iš Kauno į Klaipėdą.

Antrojo pasaulinio karo metais L. Alseika buvo patekęs į kalėjimą, jam grėsė sušaudymas, tačiau atsitiktinumo dėka jam pavyko vokiečių karininkui paaiškinti, už ką jis suimtas, šis patikėjo jo nekaltumu ir L. Alseika buvo paleistas į laisvę.

Po karo Rusijos lageriuose atsidūrė jo dukros Milda ir Ramutė. L. Alseika laišku asmeniškai kreipėsi į tuometinį įtakingą Sovietų Sąjungos politiką Michailą Kalininą ir kaip tėvas su tėvu pasidalijo savo rūpesčiu dėl dukterų. M. Kalininas į laišką su-reagavo ir dukros iš tremties buvo paleistos.

Pokario metais dirbdamas mokytoju Klaipėdoje L. Alseika čia atgaivino esperantininkų veiklą.

L. Alseika buvo dviračių turizmo pradininkas Lietuvoje. XX a. 5–6 dešimtmetyje jis plėtojo turizmo sąjungą, organizavo turizmo dienas Klaipėdoje, buvo Lietuvos ir Pabaltijo turistų sąskrydžių vienas aktyviausių rengėjų. 1954 m. vadovavo Lietuvos žvaigždiniam žygiui dviračiais, 1957 m. – pirmajam daugiadieniam klaipėdiečių žygiui dviračiais aplink Lietuvą, kurio metu per 24 dienas buvo įveiktas 1 387 kilometrų atstumas. Garsi ir jo 1959 m. kelionė po Baltarusiją.

L. Alseika daug metų tyrinėjo Lietuvos, ypač uostamiesčio istoriją. 1949 m. jis tapo Klaipėdos kraštotyros muziejaus moksliniu bendradarbiu, vienu pirmųjų gidų mieste.

XX a. 6 dešimtmečio pabaigoje jis sumanė organizuoti žygį dviračiais per du žemynus – nuo Klaipėdos iki Vladivostoko, kuris yra Rusijos Toli-muosiuose Rytuose, prie Japonijos jūros. Šią idėją brandino du metus, sudarė kelionės maršrutą, surinko komandą, susirašinėjo, konsultavosi su kitais keliautojais, susisiekė su gyvenviečių, per kurias buvo numatyta važiuoti kelionės metu, atsakingais darbuotojais, žiniasklaidos atstovais.

1960 m. buvo pažymimas Vladivostoko įkūrimo šimtmetis, tad iki to laiko turistams buvęs uždaras miestas jubiliejaus proga buvo atvertas.

Startas kelionei buvo duotas 1960 m. gegužės 1 d. Klaipėdos miesto centre – dabartinėje Atgimimo aikštėje. Žygin išsirengusi grupė buvo iškilmingai palydėta Gegužės 1-osios demonstracijos metu. Dar vienos iškilmingos, daug sostinės gyventojų, spaudos darbuotojų dėmesio sulaukusios palydos įvyko Vilniaus Katedros aikštėje.

Kartu su L. Alseika, kuris tada jau buvo 73 metų amžiaus, žygyje dalyvavo dar 5 lietuviai (klaipėdiečiai Algimantas Knašas, Algirdas Petkūnas, šilutiškis Gofredas Šimkus, salantiškis Domas Vitkus ir kėdainiškis Algirdas Kubilius), 2 estai – Matis Lervandis (Matti Levandi) ir Evaldas Seibė (Evald Seibe). Rusijos Vladimiro mieste prie grupės prisijungė Aleksiejus Česnokovas iš Sankt Peterburgo.

Šio žygio maršrutas buvo: Klaipėda–Kaunas–Vilnius–Minskas–Smolenskas–Maskva–Vladimiras–Gorkis (dab. Žemutinis Naugardas)–Kazanė–Iževskas–Votkinskas–Kunguras–Sverdlovskas (dab. Jekaterinburgas)–Tiumenė–Omskas–Novosibirs-

(Nukelta į 14 p.)

Iš kairės: Liudo Alseikos 1960 m. suorganizuoto tarpžemyninio žygio dviračiais maršrutas; L. Alseika (kairėje) ir A. Knašas (dešinėje) 1959 m. lapkričio mėnesį prie rengiamo 1960 m. tarpžemyninio žygio dviračiais maršruto

kas–Tomskas–Krasnojarskas–Taišetis–Bratskas–Tulunas–Čeremchovas–Irkutskas–Sliudianka–Ulan Udė–Čita–Čiasovaja–Taptugarai–Skovorodinas–Svobodnas–Blagoveščenskas–Birobidžanas–Chabarovskas–Imanas–Usurijskas–Vladivostokas.

Dviratininkai važiavo Sibiro traktu. Į daugelį vietovių, kurias pagal maršrutą turėjo pravažiuoti kelionės dalyviai, tais laikais patekti buvo draudžiama. Dalimi reikalingų specialių leidimų L. Alseika buvo iš anksto pasirūpinęs, kitus teko iš įvairių organizacijų ir įstaigų gauti kelionės metu, pasitaikė ir tokių vietovių, kurias tekdavo aplenkti.

Drausmė, griežtas maršruto laikymasis buvo privalomas. Tų vietovių, per kurias ėjo kelionės maršrutas, gyventojai, dažniausiai per spaudą, radiją iš

anksto buvo informuoti apie žygį, jo tikslus, dalyvius, tad gražiai pasitikdavo keliautojus, surengdavo jų iškilmingas sutiktuves, pavaišindavo, supažindindavo su savo kraštu, net ekskursijas surengdavo, suteikdavo nakvynę, patys sėdę ant dviračių ar motociklų, palydėdavo keliautojus tolyn. Žygio dalyviai, kai važiuodavo per negyvenamas vietas, miegodavo palapinėse. Sulūžusius dviračius patys remontuodavo. Nemažai pasitaikė tokių atvejų, kai maršrutą tekdavo šiek tiek ir pakoreguoti, nes draudžiamose lankyti vietovėse, ypač susijusiose su kariniais objektais, pareigūnai būdavo neperkalbami ir keliautojų nepraleisdavo. Dieną lauko sąlygomis pietums ir trumpam poilsiui būdavo skiriamos dvi valandos. Ilgiau ilsėdavosi tik naktimis ir išimtiniais atvejais, ypač kai reikėdavo susiremontuoti dviračius.

Kelionės metu grupės sudėtis šiek tiek pasikeitė. Tik iki Minsko nuvažiavo A. Kubilius, nes jis peršalo, susirgo ir toliau žygio tęsti negalėjo.

Tai L. Alseikai buvo paskutinioji kelionė – dvidešimtąją jos dieną, 1960 m. gegužės 19-ąją, už Maskvos nuvažiavus 200 kilometrų, Gorochovece (Vladimiro sritis, Rusija), automagistralės Maskva–Gorkis remontuojame ruože, eismo įvykio metu apie pietus (11 val. 45 min.) jį partrenkė ir mirtinai sužalojo priešais važiuojantis sunkvežimis. Iš pradžių L. Alseikos širdis dar plakė. Bendražygiai, sustabdę mašiną, savo grupės vadovą tuoj pat išvežė į ligoninę, tačiau jis pakeliui mirė. Žinia apie nelaimę buvo išsiųsta jo giminėms. Jau kitą dieną atvyko grupė L. Alseikos artimųjų, tarp jų ir dukra Milda. Žuvusiojo palaikai į Lietuvą buvo išlydėti Gorkio

Liudo Alseikos dviratis 1980 m. Klaipėdos kraštotyros muziejuje. Nuotrauka iš 1980 m. S. G. Ilgūno organizuoto dviračių žygio aplink Lietuvą albumo

Liudo Alseikos kapas ir antkapinis paminklas 1980m. Klaipėdos Joniškės kapinėse. Nuotraukos iš 1980 m. S. G. Ilgūno organizuoto dviračių žygio aplink Lietuvą albumo

(dab. Žemutinio Naugardo, *Нижний Новгород*) aerouoste, į Lietuvą parskraidinti specialiai užsakytu lėktuvu, pasiekė Klaipėdą ir ten buvo palaidoti.

L. Alseikos dukra Milda, Gorkyje atsiveikindama su ten likusiais žygio dalyviais, jiems perdavė po 1 000 rublių ir kelionės metu jos tėvo ažuolinėje talpoje su gintaro dirbiniais vežtą Baltijos jūros vandenį.

Tragedija L. Alseikos bendražygių nesustabdė. Atsisveikinę su žygio vadovu, pagerbę jo atminimą, sutvarkę tokiais atvejais būtinus formalumus, grupę pavadinę žuvusiojo vardu, vadovo vairą perėmus A. Knašui, dviratininkai, tęsė kelionę.

Po kurio laiko susižeidė ir gydytis Sverdlovske liko A. Česnokovas. Tada kelionę tęsė šeši komandos nariai. Irkutske prie jų prisijungė telšiškis Darnielius Štaras.

Šis žygis visą laiką buvo plačiai nušviečiamas spaudoje. 1960 m. spalio 9-ąją dviratininkai pasiekė Vladivostoką. Čia buvo surengtos specialiai jų sutikimui skirtos iškilmės, kuriose dalyvavo miesto gyventojai, valdžios atstovai, iš Lietuvos atvykusi L. Alseikos dukra Milda. Tą dieną simboliškai, įvykį stebint dideliame būriui vietos gyventojų, žurnalistų, fotografų, Ramiojo vandenyno Amūro įlankos Sportivnaja gavanj krantinėje iš minėtos ažuolinės, gintaru puoštos talpos buvo išpiltas Baltijos jūroje prie Melnragės pasemtas vanduo. Ši garbė buvo patikėta A. Petkūnui.

Iš viso L. Alseikos suorganizuota kelionė truko 162 dienas, jos metu buvo nuvažiuota 11 800 kilometrų. Penki žygio dalyviai juos, nepaisant sunku-

mų, įveikė nuo pradžios iki galo. Kelionės tikslą jie pasiekė tais pačiais dviračiais, kuriais pradėjo žygi, nepaisant to, kad juos ne kartą prisiėjo remontuoti.

Tais metais grupė motociklininkų, važiuodami priešinga kryptimi – iš Vladivostoko į Klaipėdą, pratęsė L. Alseikos grupės kelionę.

L. Alseikos nuopelnai Lietuvai yra įvertinti Gedimino ordinu.

2000 m. Klaipėdoje, ant Bangų gatvėje esančio namo (Nr. 23), kuriame dešimt metų yra gyvenęs L. Alseika, sienos atidengta memorialinė lenta.

Išsamiai apie L. Alseiką ir jo keliones dviračiais pasakojama Šiaulių „Aušros“ muziejaus ekspoziciniame padalinyje Dviračių muziejuje. Čia dabar eksponuojamas ir L. Alseikos dviratis.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. *Kelionių magija*, 2004, Nr. 10 (51).
2. *Vikipedija. Laisvoji enciklopedija* https://lt.wikipedia.org/wiki/Liudas_Alseika.
3. *Lietuvos sporto enciklopedija* <https://www.lse.lt/biografija/liudas-alseika/>.

Archyvinės 1959–1960 m. nuotraukos – iš asmeninio A. Knašo archyvo. Fotografai nežinomi